

หนังสือเรียนรายวิชาพื้นฐาน

สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม

หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิตในสังคม เศรษฐศาสตร์ และภูมิศาสตร์

ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๓

ตามมาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัด สาระภูมิศาสตร์ (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. ๒๕๖๐)
กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม
ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑

ม.๓

ผู้เรียบเรียง

รศ. ดร.ดำรงค์ ฐานดี
ผศ. วิชัย ภูโยธิน
นางสุนันท์ สินธพานนท์
ศ. ดร. ตีรณ พงศ์มพัฒน์
รศ. จรินทร์ เทศวานิช
รศ. ดร. อภิสิทธิ์ เอี่ยมหน่อ
ผศ. วิโรจน์ เอี่ยมเจริญ

ผู้ตรวจ

รศ. ดร. สากล สถิตวิทยานันท์
ผศ. ดร. สุจิตรา ชำนิวิทย์กรณ์
นายมนอธรรม ทองมหา

บรรณาธิการ

นายสมเกียรติ ภูระหงษ์

สงวนลิขสิทธิ์ตามพระราชบัญญัติ
ปีที่พิมพ์ ๒๕๖๓

พิมพ์ครั้งที่ ๑

จำนวนพิมพ์ ๔๐,๐๐๐ เล่ม

ISBN : 978-616-203-953-9

รหัสสินค้า ๒๓๑๓๒๒๔

 อักษรณ์
www.aksorn.com

จัดพิมพ์และจำหน่ายทั่วประเทศโดย
บริษัท อักษรเจริญทัศน์ อจก. จำกัด
142 ถนนตะนาว เขตพระนคร กรุงเทพมหานคร 10200
โทร./แฟกซ์ 0 2622 2999 (อัตโนมัติ 20 คู่สาย)
เว็บไซต์: บริษัท ไทยรับแปล จำกัด โทร. 0 2903 9101-6

คำนำ

รายวิชาสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิตในสังคม เศรษฐศาสตร์ และภูมิศาสตร์ เป็นวิชาที่จะช่วยพัฒนาผู้เรียนทั้งทางด้านความรู้ ทักษะกระบวนการ และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ เป็นวิชาที่ช่วยให้ผู้เรียนมีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการดำรงชีวิตของมนุษย์ทั้งในฐานะปัจเจกบุคคล และการอยู่ร่วมกันในสังคม สอนให้รู้จักการปรับตัวตามสภาพแวดล้อม การจัดการทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัด นอกจากนี้ ยังช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจถึงการพัฒนา การเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ที่เป็นไปตามยุคสมัย ตามกาลเวลา ตามเหตุปัจจัยต่าง ๆ ทำให้เกิดความเข้าใจในตนเอง และผู้อื่น มีความอดทน อดกลั้น ยอมรับในความแตกต่าง เป็นผู้มีคุณธรรม สามารถนำความรู้ไปปรับใช้ในการดำเนินชีวิต ตลอดจนประพฤติปฏิบัติตนเป็นพลเมืองดีของประเทศชาติและสังคม

สำหรับหนังสือเรียนรายวิชาพื้นฐานสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิตในสังคม เศรษฐศาสตร์ และภูมิศาสตร์ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๓ ตามมาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัด สาระภูมิศาสตร์ (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. ๒๕๖๐) กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑ เล่มนี้ ประกอบไปด้วยสาระความรู้รวม ๓ สาระ ได้แก่ สาระหน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิตในสังคม สาระเศรษฐศาสตร์ และสาระภูมิศาสตร์

สำหรับสาระภูมิศาสตร์ ได้มีการจัดทำหน่วยการเรียนรู้ตามตัวชี้วัด และสาระการเรียนรู้ ฉบับปรับปรุง พ.ศ. ๒๕๖๐ ในแต่ละหน่วยจะให้ทั้งองค์ความรู้ และช่วยพัฒนาทักษะทางภูมิศาสตร์ และกระบวนการทางภูมิศาสตร์ เพื่อให้ผู้เรียนสามารถรู้เรื่องภูมิศาสตร์ (Geo-Literacy) ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ตลอดจนมีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ และมีทักษะในศตวรรษที่ ๒๑

ในการเรียบเรียงหนังสือเรียนรายวิชาพื้นฐานสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมฯ เล่มนี้ได้เรียบเรียงขึ้นตรงตามสาระการเรียนรู้แกนกลาง สอดคล้องกับตัวชี้วัด เพื่อให้ผู้เรียนได้รับความรู้ตรงตามที่หลักสูตรกำหนดไว้ โดยจัดแบ่งเนื้อหาออกเป็นหน่วยการเรียนรู้ แต่ละหน่วยสามารถอ่านทำความเข้าใจง่าย มุ่งเน้นการคิดวิเคราะห์ มีเนื้อหาพอเหมาะกับเวลาเรียนตามที่หลักสูตรกำหนด ท้ายหน่วยจะแทรกคำถามประจำหน่วย และกิจกรรมสร้างสรรค์พัฒนาการเรียนรู้ไว้ให้เป็นแนวทางให้ครูผู้สอนเลือกนำไปใช้

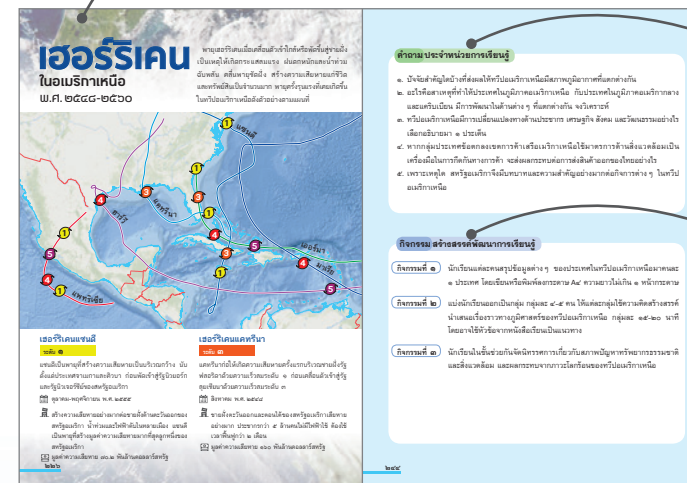
คณะผู้เรียบเรียงหวังเป็นอย่างยิ่งว่า หนังสือเรียนเล่มนี้จะช่วยอำนวยความสะดวกในการจัดการเรียนการสอน ผู้เรียนได้รับความรู้ สามารถนำไปปรับใช้ในการดำเนินชีวิต ตลอดจนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนตามที่หลักสูตรแกนกลางฯ กำหนดไว้

คณะผู้เรียบเรียง

คำแนะนำในการใช้สื่อ

หนังสือเรียนรายวิชาพื้นฐานสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิตในสังคม เศรษฐศาสตร์ และภูมิศาสตร์ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๓ ตามมาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัด สาระภูมิศาสตร์ (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. ๒๕๖๐) กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑ นี้ เรียบเรียงขึ้นสำหรับใช้ประกอบการเรียนการสอนในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม โดยดำเนินการจัดทำให้สอดคล้องตามกรอบของหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑ สำหรับสาระภูมิศาสตร์ได้ปรับปรุงใหม่ตามตัวชี้วัดและสาระการเรียนรู้แกนกลาง สาระภูมิศาสตร์ (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. ๒๕๖๐) เพื่อส่งเสริมทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ ๒๑ โดยมีองค์ประกอบของหนังสือเรียน ดังนี้

มี Infographic เสริมสาระการเรียนรู้ทางภูมิศาสตร์ นอกเหนือจากที่มีในสาระการเรียนรู้แกนกลาง เพื่อเพิ่มพูนและขยายพรมแดนความรู้ให้กว้างขวาง

คำถามประจำหน่วยการเรียนรู้ เพื่อให้นักเรียนได้ฝึกคิดและทบทวนความรู้

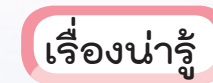
กิจกรรมสร้างสรรค์พัฒนาการเรียนรู้ ให้ผู้เรียนฝึกปฏิบัติเพื่อแสดงพฤติกรรม การเรียนรู้รวบยอดและประเมินผลการเรียนรู้ตามมาตรฐานตัวชี้วัดประจำหน่วย

เสริมความรู้เพิ่มเติมที่น่าสนใจ

ความรู้เสริมจากเนื้อหา เพื่อขยายความรู้ของผู้เรียน

ความรู้เสริมจากเนื้อหาหลัก

กิจกรรมเสริมสร้างทักษะทางภูมิศาสตร์แก่ผู้เรียน

คำถามเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ทางภูมิศาสตร์ (Geo-Literacy)

นำเสนอเนื้อหาในรูปแบบที่รองรับการเรียนรู้ผ่านสื่อดิจิทัล

สารบัญ

หน่วยการเรียนรู้ที่ ๑

กฎหมายแพ่งและกฎหมายอาญา

๑

- กฎหมายแพ่งและพาณิชย์
- กฎหมายอาญา

๒

๑๑

หน่วยการเรียนรู้ที่ ๒

สิทธิมนุษยชน

๑๔

- ความหมายและความสำคัญของสิทธิมนุษยชน
- การมีส่วนร่วมในการปกป้องคุ้มครองผู้อื่นตามหลักสิทธิมนุษยชน
- องค์การด้านสิทธิมนุษยชน

๒๐

๒๓

๒๗

หน่วยการเรียนรู้ที่ ๓

วัฒนธรรมไทยและวัฒนธรรมสากล

๓๑

- วัฒนธรรมและภูมิปัญญาไทย
- วัฒนธรรมสากล

๓๒

๓๖

หน่วยการเรียนรู้ที่ ๔

สังคมไทย

๔๓

- ลักษณะของสังคมไทย
- ปัจจัยที่ก่อให้เกิดความขัดแย้งในสังคมไทย
- ปัญหาสังคมและแนวทางแก้ไข
- แนวทางความร่วมมือในการลดความขัดแย้งและสร้างความสมานฉันท์
- ปัจจัยส่งเสริมการดำรงชีวิตให้มีความสุข

๔๔

๔๖

๔๘

๕๗

๕๘

หน่วยการเรียนรู้ที่ ๕

การเมืองการปกครองในปัจจุบัน

๖๓

- รูปแบบการปกครองในยุคปัจจุบัน
- เปรียบเทียบการปกครองของไทยกับประเทศที่ปกครองแบบประชาธิปไตย
- รัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันกับการเลือกตั้ง การมีส่วนร่วมของประชาชน และการตรวจสอบอำนาจรัฐ
- ปัญหาที่เป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาประชาธิปไตยของไทย
- แนวทางการแก้ปัญหาและการพัฒนาประชาธิปไตยของไทย

๖๔

๗๔

๗๖

๘๖

๘๘

หน่วยการเรียนรู้ที่ ๖

กลไกราคาในระบบเศรษฐกิจ

๙๑

- ตลาดในระบบเศรษฐกิจ
- กลไกราคา
- การกำหนดราคาในระบบเศรษฐกิจ

๙๒

๙๖

๑๐๑

หน่วยการเรียนรู้ที่ ๗

เศรษฐกิจพอเพียงกับการพัฒนาประเทศ

๑๐๙

- ปัญหาท้องถิ่นของไทย
- แนวทางการแก้ปัญหาและพัฒนาท้องถิ่นตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง
- แนวคิดของเศรษฐกิจพอเพียงกับการพัฒนาประเทศในระดับต่าง ๆ
- ความสัมพันธ์ของแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงกับระบบสหกรณ์

๑๑๐

๑๑๓

๑๑๖

๑๑๘

หน่วยการเรียนรู้ที่ ๘

บทบาทของรัฐบาลในการพัฒนาประเทศ

๑๒๗

- บทบาทหน้าที่ของรัฐบาลในการพัฒนาประเทศ
- บทบาทและกิจกรรมทางเศรษฐกิจของรัฐบาล
- นโยบายทางเศรษฐกิจของรัฐบาล
- ปัญหาและอุปสรรคในการพัฒนาเศรษฐกิจของไทย

๑๒๘

๑๓๑

๑๓๓

๑๓๙

หน่วยการเรียนรู้ที่ ๙

การค้าและการลงทุนระหว่างประเทศ

๑๔๙

- การค้าระหว่างประเทศของไทย
- การกีดกันทางการค้าในการค้าระหว่างประเทศ
- การลงทุนระหว่างประเทศของไทย
- การเงินระหว่างประเทศ

๑๕๐

๑๕๖

๑๖๐

๑๖๒

หน่วยการเรียนรู้ที่ ๑๐

การรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจระหว่างประเทศ

๑๖๕

- วัตถุประสงค์ บทบาท และความสำคัญของการรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจ
- ลักษณะของการรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจ
- กลุ่มทางเศรษฐกิจในภูมิภาคต่าง ๆ
- องค์การระหว่างประเทศ

๑๖๖

๑๖๗

๑๖๘

๑๗๕

หน่วยการเรียนรู้ที่ ๑๑

ทวีปอเมริกาเหนือ

- ลักษณะทางกายภาพของทวีปอเมริกาเหนือ
- ลักษณะประชากรของทวีปอเมริกาเหนือ
- ลักษณะสังคมและวัฒนธรรมของทวีปอเมริกาเหนือ
- ลักษณะเศรษฐกิจของทวีปอเมริกาเหนือ
- ภัยพิบัติและแนวทางการจัดการของทวีปอเมริกาเหนือ
- ปัญหาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และแนวทางการจัดการของทวีปอเมริกาเหนือ

๑๘๑

๑๘๒

๒๐๒

๒๐๘

๒๑๑

๒๒๓

๒๓๐

หน่วยการเรียนรู้ที่ ๑๒

ทวีปอเมริกาใต้

- ลักษณะทางกายภาพของทวีปอเมริกาใต้
- ลักษณะประชากรของทวีปอเมริกาใต้
- ลักษณะสังคมและวัฒนธรรมของทวีปอเมริกาใต้
- ลักษณะเศรษฐกิจของทวีปอเมริกาใต้
- ภัยพิบัติและแนวทางการจัดการของทวีปอเมริกาใต้
- ปัญหาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และแนวทางการจัดการของทวีปอเมริกาใต้

๒๓๕

๒๓๖

๒๕๕

๒๖๐

๒๖๓

๒๗๕

๒๘๐

หน่วยการเรียนรู้ที่ ๑๓

การจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของโลก

- เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน
- ความร่วมมือระหว่างประเทศในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
- แนวทางการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของโลก

๒๘๕

๒๘๖

๒๘๙

๒๙๒

บรรณานุกรม

๒๙๖

หน่วยการเรียนรู้ที่

กฎหมายแพ่งและกฎหมายอาญา

กฎหมายแพ่งและ
กฎหมายอาญามีความ
แตกต่างกันอย่างไร

การที่มนุษย์อยู่ร่วมกันในสังคมได้อย่างเป็นระเบียบเรียบร้อยนั้น ย่อมต้องมีกฎ ระเบียบ เป็นหลักในการปฏิบัติ โดยเฉพาะต้องมีกฎหมายเป็นข้อบังคับให้ทุกคนปฏิบัติตาม หากผู้ใดฝ่าฝืน ต้องได้รับโทษตามที่กฎหมายได้บัญญัติไว้ ซึ่งกฎหมายจะมีประสิทธิภาพเพียงใดนั้นขึ้นอยู่กับผู้ที่ บังคับใช้กฎหมายและผู้ที่นำมาปฏิบัติ หากทุกคนปฏิบัติตามกฎหมายอย่างเคร่งครัด สังคมก็จะ เกิดความสงบสุขและปัญหาสังคมจะลดน้อยลงด้วย

ตัวชี้วัด

ส ๒.๑ ม.๓/๑ อธิบายความแตกต่างของการกระทำความผิด ระหว่างคดีอาญาและคดีแพ่ง

สาระการเรียนรู้แกนกลาง

- ลักษณะการกระทำความผิดทางอาญาและโทษ
- ลักษณะการกระทำความผิดทางแพ่งและความรับผิดชอบทางแพ่ง
- ตัวอย่างการกระทำความผิดทางอาญา เช่น ความผิด เกี่ยวกับทรัพย์
- ตัวอย่างการกระทำความผิดทางแพ่ง เช่น การทำผิดสัญญา การละเมิด

๑. กฎหมายแพ่งและพาณิชย์

กฎหมายแพ่งและพาณิชย์เป็นกฎหมายที่ใช้บังคับความสัมพันธ์ระหว่างเอกชนด้วยกัน เป็นกฎหมายที่มีความเกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวันเป็นอย่างมาก ประเทศไทยได้รวมเอากฎหมายแพ่งและพาณิชย์เข้าไว้ด้วยกัน โดยจัดทำในรูปแบบของประมวลกฎหมายที่มีการจัดแบ่งเนื้อหาอย่างเป็นระบบ เรียกว่า ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

๑.๑ ลักษณะการกระทำความผิดทางแพ่งและความรับผิดชอบทางแพ่ง

การกระทำความผิดทางแพ่ง เป็นการฝ่าฝืนหรือละเมิดต่อบทบัญญัติของกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ซึ่งจะเป็นลักษณะเกี่ยวกับเรื่องบุคคล ทรัพย์สิน นิติกรรม ระยะเวลา อายุความ หนี้ ละเมิด เอกเทศสัญญา ทรัพย์สิน ครอบครัว และมรดก สำหรับกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ที่นักเรียนควรรู้ ได้แก่ เรื่องนิติกรรมหรือสัญญา โดยเฉพาะสัญญาบางประเภท เช่น ซื้อขาย กู้ยืม เช่าซื้อ

นิติกรรม คือ การที่บุคคลแสดงเจตนากระทำไปโดยประสงค์จะให้ผลผูกพันใช้บังคับได้ตามกฎหมาย

สัญญา คือ นิติกรรมประเภทหนึ่งที่เกิดจากการตกลงก่อความผูกพันในทางกฎหมายระหว่างบุคคลตั้งแต่สองฝ่ายขึ้นไป ตามปกติบุคคลมีสิทธิทำนิติกรรมหรือสัญญาใด ๆ ให้มีผลผูกพันกันได้ทั้งสิ้น โดยนิติกรรมหรือสัญญานั้นจะต้องไม่มีวัตถุประสงค์เป็นการต้องห้ามขัดแย้งโดยกฎหมายหรือขัดต่อความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน เช่น สัญญาจ้างให้ทำร้ายผู้อื่น ซึ่งสัญญาจะมีลักษณะแตกต่างกันไป เช่น

๑) **ซื้อขาย** เป็นสัญญาประเภทหนึ่งซึ่งบุคคลฝ่ายหนึ่ง เรียกว่า “ผู้ขาย” โอนกรรมสิทธิ์ทรัพย์สินให้แก่บุคคลอีกฝ่ายหนึ่ง เรียกว่า “ผู้ซื้อ” โดยผู้ซื้อได้ใช้ราคาทรัพย์สินนั้นเป็นเงินแก่ผู้ขาย เพื่อเป็นการตอบแทน

๑.๑) **ทรัพย์สินที่ซื้อขายกันได้** แบ่งเป็น ๒ ประเภท ดังนี้

▲ บ้านและที่ดินเป็นทรัพย์สินที่สามารถซื้อขายกันได้ถูกต้องตามกฎหมาย

๑. อสังหาริมทรัพย์ หมายถึง ที่ดินและทรัพย์สินอันติดอยู่กับที่ดิน ที่มีลักษณะเป็นการถาวรหรือประกอบเป็นอันเดียวกับที่ดินนั้น และรวมถึงทรัพย์สินอันเกี่ยวกับที่ดินหรือทรัพย์สินอันติดอยู่กับที่ดินหรือประกอบเป็นอันเดียวกับที่ดินนั้น เช่น บ้านเรือน โรงงาน

๒. สังหาริมทรัพย์ หมายถึง ทรัพย์สินอื่นนอกจากอสังหาริมทรัพย์ และหมายความรวมถึงสิทธิอันเกี่ยวกับทรัพย์สินนั้น

๑.๒) **ทรัพย์สินที่ซื้อขายกันไม่ได้** ทรัพย์สินบางประเภทไม่สามารถทำการซื้อขายกันได้ เนื่องจากมีลักษณะเฉพาะบางอย่างซึ่งกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ได้กำหนดเอาไว้ เช่น

๑. สาธารณสมบัติของแผ่นดิน เช่น ที่ชาติตลิ่ง ทางน้ำ
๒. สิทธิซึ่งกฎหมายห้ามโอน เช่น สิทธิที่จะได้รับมรดกของเจ้ามรดกที่ยังมีชีวิต
- สิทธิที่จะได้รับค่าอุปการะเลี้ยงดู
๓. สิทธิที่จะได้บำเหน็จ บำนาญจากทางราชการ
๔. ทรัพย์สินที่กฎหมายห้ามมิไว้ในครอบครอง เช่น อาวุธปืนเถื่อน ฝิ่น
๕. ที่วัดและธรณีสงฆ์
๖. ทรัพย์สินที่ได้มาโดยข้อกำหนดห้ามโอน เช่น เจ้ามรดกได้โอนที่ดินแปลงหนึ่ง

ให้แก่นายแดงในขณะที่ยังมีชีวิตอยู่ และได้จดทะเบียนต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ว่าห้ามนายแดงโอนที่ดินดังกล่าวให้แก่ผู้ใดทั้งสิ้น ดังนั้น ที่ดินแปลงนี้จึงไม่สามารถซื้อขายได้

๑.๓) **แบบของสัญญาซื้อขาย** โดยปกติกฎหมายไม่ได้กำหนดแบบของสัญญาซื้อขาย แต่การซื้อขายทรัพย์สินต่อไปนี้อาจทำตามแบบ คือ ต้องทำเป็นหนังสือและจดทะเบียนต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ ได้แก่

๑. อสังหาริมทรัพย์ เช่น ที่ดิน อาคาร บ้านเรือน
๒. สังหาริมทรัพย์ชนิดพิเศษ เช่น เรือที่มีระวางตั้งแต่ห้าตันขึ้นไป แพที่อยู่อาศัยสัตว์พาหนะ

การซื้อขายทรัพย์สินทั้ง ๒ ชนิด เช่น การซื้อบ้านและที่ดินต้องไปจดทะเบียนที่สำนักงานที่ดิน การซื้อขายสัตว์พาหนะต้องไปจดทะเบียนที่อำเภอ ถ้าไม่มีการทำเป็นหนังสือหรือจดทะเบียนแล้วสัญญาย่อมตกเป็นโมฆะ คือ เป็นการเสียเปล่า เท่ากับว่าไม่เคยมีการทำสัญญากันเลย การทำสัญญาจะซื้อจะขายอสังหาริมทรัพย์ เช่น การทำสัญญาจะซื้อจะขายบ้านหรือที่ดิน จะต้องทำสัญญาหรือหลักฐานอย่างใดอย่างหนึ่งเป็นหนังสือลงลายมือชื่อผู้ที่จะต้องรับผิดชอบไว้ หรือมีการวางมัดจำไว้ หรือชำระหนี้บางส่วนไว้ มิฉะนั้น จะฟ้องร้องบังคับคดีไม่ได้

▼ วัดและธรณีสงฆ์เป็นทรัพย์สินที่ต้องห้ามซื้อขายตามกฎหมาย

ตัวอย่าง การทำสัญญาซื้อขายสังหาริมทรัพย์

นายไตรชายที่ดินให้แก่นายวิทย์เป็นจำนวนเงิน ๕๐๐,๐๐๐ บาท นายวิทย์ได้วางเงินมัดจำไว้ ๑๐,๐๐๐ บาท ทั้งสองคนนัดกันไปจดทะเบียนซื้อขายต่อเจ้าพนักงานที่ดิน เมื่อถึงวันนัดนายวิทย์ไม่ไปจดทะเบียนต่อเจ้าพนักงานที่ดิน นายวิทย์ผิดสัญญาซื้อขายที่ดิน ดังนั้น นายไตรจึงสามารถรับเงินจำนวน ๑๐,๐๐๐ บาทได้ และเรียกค่าเสียหายอย่างอื่นตามความเป็นจริงได้

สำหรับการซื้อขายสังหาริมทรัพย์ที่มีราคาซื้อขายเป็นเงินตั้งแต่ ๒๐,๐๐๐ บาทขึ้นไป ต้องมีหลักฐานการซื้อขายเป็นหนังสืออย่างใดอย่างหนึ่ง และลงลายมือชื่อฝ่ายที่ต้องรับผิดชอบวางมัดจำ หรือได้ชำระหนี้บางส่วน ถ้าไม่ได้กระทำอย่างใดอย่างหนึ่งในสามอย่างดังกล่าวมาแล้ว กฎหมายห้ามไม่ให้ฟ้องร้องคดีต่อศาล

ตัวอย่าง การทำสัญญาซื้อขายสังหาริมทรัพย์

นายมดตกลงขายนาฬิกาข้อมือนำเข้าจากต่างประเทศแก่นายไผ่ ราคา ๓๐,๐๐๐ บาท ทั้งสองทำสัญญาซื้อขายไว้ โดยกำหนดวันส่งมอบนาฬิกาข้อมือเมื่อถึงกำหนดนายมดเปลี่ยนใจไม่ยอมขายนาฬิกาข้อมือเพราะเห็นว่าราคาถูกเกินไป ในกรณีนี้ถือว่านายมดผิดสัญญา นายไผ่สามารถฟ้องร้องบังคับคดี โดยให้นายมดส่งมอบนาฬิกาข้อมือตามที่ได้ตกลงกันไว้ได้

๑.๔) หน้าที่และความรับผิดชอบของผู้ขาย มีดังนี้

๑. การส่งมอบทรัพย์สิน ผู้ขายจะต้องส่งมอบทรัพย์สินที่ขายนั้นให้แก่ผู้ซื้อตามข้อตกลงในสัญญา
๒. ถ้าทรัพย์สินที่ซื้อขายชำรุดบกพร่องอย่างหนึ่งอย่างใด มีผลทำให้ทรัพย์สินเสื่อมราคาหรือเสื่อมประโยชน์ในการใช้สอย ผู้ขายจะต้องรับผิดชอบ

ตัวอย่าง หน้าที่และความรับผิดชอบของผู้ขาย

นางสาวแววตาซื้อโทรทัศน์จากร้านขายเครื่องใช้ไฟฟ้าแห่งหนึ่ง โดยมีการทดลองใช้งานก่อนซึ่งใช้ได้ปกติ จึงตัดสินใจซื้อ แต่หลังจากนางสาวแววตาเปิดดูโทรทัศน์ที่บ้าน ในเวลากลางคืนพบว่า จอภาพมีเส้นบนจอและเกิดภาพซ้อนกัน ดังนั้น เจ้าของร้านจึงต้องรับผิดชอบ โดยเปลี่ยนโทรทัศน์เครื่องใหม่ให้แก่นางสาวแววตา

ทั้งนี้ ผู้ขายไม่จำเป็นต้องรับผิดชอบในทรัพย์สินที่ชำรุดบกพร่อง ในกรณีต่อไปนี้

- ผู้ซื้ออยู่แล้วตั้งแต่ในเวลาซื้อขายว่าทรัพย์สินนั้นมีความชำรุดบกพร่อง หรือควรจะรู้แต่ไม่ได้ใช้ความระมัดระวังอันบุคคลทั่วไปพึงคาดหมายได้

- ความชำรุดบกพร่องนั้นเห็นประจักษ์แล้วในเวลาส่งมอบ และผู้ซื้อรับเอาทรัพย์สินนั้นไว้โดยไม่ได้อิดเอื้อน

- ทรัพย์สินที่ได้ซื้อขายมาจากการขายทอดตลาด เพราะในการขายทอดตลาดนั้น เป็นการขายที่เปิดเผยต่อสาธารณะ ผู้ซื้อน่าจะมีโอกาสตรวจสอบก่อนแล้ว

▲ ผู้ซื้อที่มีสิทธิเลือกสินค้าที่ตนพึงพอใจมากที่สุด ก่อนจะชำระเงินค่าสินค้านั้น

๑.๕) หน้าที่ของผู้ซื้อ มีดังนี้

๑. ผู้ซื้อจะต้องรับมอบทรัพย์สินที่ตนได้ซื้อ และใช้ราคาตามสัญญาซื้อขาย
๒. ถ้าผู้ซื้อพบเห็นความชำรุดบกพร่องในทรัพย์สินที่ตนได้ซื้อ ผู้ซื้อที่มีสิทธิที่จะยังไม่ชำระราคา เว้นแต่ผู้ขายจะหาประกันที่สมควรมาให้

๒) **กู้ยืม** คือ สัญญาที่บุคคลหนึ่ง เรียกว่า “ผู้กู้” ได้ขอยืมเงินจำนวนหนึ่งตามที่ใดกำหนดไว้จากบุคคลอีกคนหนึ่ง เรียกว่า “ผู้ให้กู้” เพื่อผู้กู้จะนำเงินไปใช้สอยตามที่ต้องการ และผู้กู้ตกลงคืนเงินจำนวนดังกล่าวแก่ผู้ให้กู้ตามเวลาที่กำหนด พร้อมกับยินยอมเสียดอกเบี้ยให้แก่ผู้ให้กู้ตามอัตราที่ตกลงไว้เป็นการตอบแทน

๒.๑) **หลักฐานในการกู้ยืม** การกู้ยืมเงินเกินกว่าสองพันบาทขึ้นไป หากไม่มีหลักฐานการกู้ยืมเงินเป็นหนังสือและลงลายมือชื่อผู้กู้เป็นสำคัญ จะฟ้องร้องให้บังคับคดีกันไม่ได้ กล่าวคือในการกู้ยืมเงินเกินกว่าสองพันบาทขึ้นไป ต้องทำหลักฐานแห่งการกู้ยืมเป็นหนังสือลงลายมือชื่อผู้กู้ไว้เป็นหลักฐานเพื่อฟ้องร้องบังคับคดี แต่ทั้งนี้ กฎหมายไม่ได้กำหนดว่าต้องทำตามแบบ เพียงแต่มีข้อความที่พอจะเข้าใจได้ว่าเป็นหลักฐานที่แสดงว่ามีการกู้ยืมเงินกันจริง โดยอาจจะบันทึกเป็นข้อความ จดหมาย หรือเอกสารที่แสดงให้เห็นว่ามีการกู้ยืมกันและมีลายมือชื่อผู้กู้ก็ได้

ในกรณีที่ทำสัญญาให้กู้ยืมเงินกันโดยที่ผู้กู้ไม่สามารถเขียนหนังสือได้ จะต้องมียามพิมพ์นิ้วมือของผู้กู้ประทับในหนังสือดังกล่าวด้วย โดยมีพยานลงลายมือชื่อรับรองลายพิมพ์นิ้วมือของผู้กู้อย่างน้อย ๒ คน เพื่อใช้แทนลายมือชื่อของผู้กู้

๒.๒) การชำระหนี้กู้ยืมเงิน คือ การใช้เงินที่ยืมพร้อมดอกเบี้ยตามข้อตกลงในสัญญาที่ผู้กู้จะต้องชำระให้แก่ผู้ให้กู้ในอัตราที่กฎหมายกำหนด กฎหมายได้กำหนดว่า ในการพิสูจน์ว่าได้มีการชำระหนี้การกู้ยืมเงินนั้นจะต้องมีหลักฐานหรือมีการกระทำการอย่างใดอย่างหนึ่ง ดังต่อไปนี้

๑. หลักฐานเป็นหนังสือที่มีข้อความแสดงว่า ผู้ให้กู้ได้รับชำระหนี้เงินกู้จำนวนนั้นแล้ว พร้อมทั้งลงลายมือชื่อผู้ให้กู้ ดังนั้น เมื่อผู้กู้ได้ชำระหนี้แล้ว จำเป็นจะต้องขอหลักฐานเป็นหนังสือที่แสดงว่าผู้ให้กู้รับเงินจากผู้กูไปแล้ว

๒. มีการเวนคืนเอกสาร อันเป็นหลักฐานแห่งการกู้ยืมเงิน กล่าวคือ ผู้ให้กู้เงินจะต้องส่งมอบสัญญากู้หรือหลักฐานการกู้ยืมเงินคืนให้แก่ผู้กู้

๓. มีการเพิกถอนในเอกสาร กล่าวคือ มีการบันทึกข้อความลงในเอกสารหนังสือสัญญากู้ หรือผู้ให้กู้บันทึกลงในหลักฐานการกู้ยืมเงินนั้นว่า ได้เลิกสัญญากู้ยืมหรือเอกสารนั้นแล้ว หรือผู้ให้กู้บันทึกว่า ได้รับชำระหนี้เงินกู้ยืมรายนี้แล้วตามจำนวนเงินที่กำหนด โดยมีลายมือชื่อผู้ให้กู้

ถ้าหากผู้กู้ชำระเงินคืนแค่เพียงบางส่วน จะต้องให้ผู้ให้กู้บันทึกเป็นหลักฐานในหนังสือสัญญากู้ยืมที่ได้ทำกันไว้แล้วว่า ได้มีการชำระเงินคืนเป็นจำนวนเงินเท่าใด โดยผู้ให้กู้ลงลายมือชื่อกำกับไว้เป็นหลักฐาน พร้อมทั้งลงวัน เดือน ปี ให้ครบถ้วน

๒.๓) การคิดดอกเบี้ยการให้กู้ยืมเงิน ในการกู้ยืมเงินกันนั้น กฎหมายได้มีการกำหนดว่า ผู้ให้กู้คิดดอกเบี้ยสูงสุดได้ไม่เกินร้อยละ ๑๕ ต่อปี เว้นแต่ในส่วนของการธนาคาร สถาบันการเงิน กฎหมายกำหนดให้คิดดอกเบี้ยได้มากกว่านั้น ถ้าในสัญญาผู้ให้กู้คิดดอกเบี้ยเกินกว่าอัตราที่กฎหมายกำหนด จะมีผลให้ดอกเบี้ยเป็นโมฆะทั้งหมด คือ ไม่มีสิทธิได้ดอกเบี้ยเลย ผู้ให้กู้มีสิทธิเรียกให้ผู้กู้ชำระเงินต้นคืนเท่านั้น ในกรณีที่เขียนอัตราดอกเบี้ยในสัญญากู้ยืมเงินไว้ว่า ให้ดอกเบี้ยตามกฎหมาย ผู้ให้กู้มีสิทธิเรียกดอกเบี้ยได้ในอัตราร้อยละเจ็ดครึ่งต่อปี

ตัวอย่าง การกู้ยืมเงิน

นางสาวหวานทำสัญญากู้ยืมเงินนางสาวส้มเป็นจำนวนเงิน ๒๐,๐๐๐ บาท โดยกำหนดชำระเงินพร้อมดอกเบี้ยในวันที่ ๓๐ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๖๑ ดอกเบี้ยอัตราร้อยละ ๑๒ ต่อปี เมื่อถึงกำหนดวันชำระเงินนางสาวหวานไม่ยอมชำระ จึงถือว่านางสาวหวานผิดสัญญาจะต้องรับผิดชอบ ต้องคืนเงินต้น ๒๐,๐๐๐ บาท พร้อมดอกเบี้ยร้อยละ ๑๒ ต่อปี ตั้งแต่วันทำสัญญาจนกว่าจะชำระเสร็จ

๓) เจ้าทรัพย์ คือ สัญญาซึ่งบุคคลหนึ่ง เรียกว่า “ผู้ให้เช่า” ตกลงให้บุคคลอีกคนหนึ่ง เรียกว่า “ผู้เช่า” ได้ใช้หรือได้รับประโยชน์ในทรัพย์สินอย่างใดอย่างหนึ่งชั่วคราวอันมีจำกัด และผู้เช่าตกลงจะให้ค่าเช่าแก่ผู้ให้เช่า

๓.๑) หลักเกณฑ์การเช่า มีดังนี้

๑. การเช่าสังหาริมทรัพย์ไม่จำเป็นต้องมีหลักฐานเป็นหนังสือ แม้จะเป็นการเช่าสังหาริมทรัพย์ชนิดพิเศษ เช่น เรือที่มีระวางตั้งแต่ห้าตันขึ้นไป แพหรือสัตว์พาหนะก็ไม่ต้องมีหลักฐานการเช่าเป็นหนังสือแต่อย่างใด

๒. การเช่าอสังหาริมทรัพย์ จะต้อง มีหลักฐานเป็นหนังสือลงลายมือชื่อผู้ต้องรับผิดชอบนั้น จะฟ้องร้องกันไม่ได้ และถ้าเป็นการเช่าอสังหาริมทรัพย์ที่มีระยะเวลาเกินกว่าสามปีขึ้นไป หรือตลอดอายุของผู้เช่าหรือผู้ให้เช่า จะต้องทำเป็นหนังสือและจดทะเบียนต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ มิฉะนั้น จะฟ้องร้องกันได้เพียงสามปี

ตัวอย่าง การเช่าอสังหาริมทรัพย์

นางสาวหมีตกลงเช่าห้องพักของนางสาวตาลเป็นเวลา ๓ ปี ทำหนังสือสัญญาเช่ากันเอง ไม่ได้ไปจดทะเบียนต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ โดยตกลงชำระค่าเช่าเป็นรายเดือน เดือนละ ๓,๐๐๐ บาท นางสาวหมีชำระค่าเช่าทุกเดือนเป็นเวลา ๖ เดือน แล้วไม่ชำระอีกเลย ถือว่านางสาวหมีผิดสัญญา นางสาวตาลมีสิทธิบอกเลิกสัญญา นางสาวหมีจะต้องรับผิดชอบในค่าเช่าที่ค้างชำระต่อนางสาวตาล

๓.๒) หน้าที่และความผิดของผู้ให้เช่า ได้แก่

๑. ผู้ให้เช่าต้องส่งมอบทรัพย์สินซึ่งให้เช่าในสภาพที่ซ่อมแซมดีแล้ว

๒. ถ้าผู้ให้เช่าส่งมอบทรัพย์สินซึ่งให้เช่าโดยสภาพไม่เหมาะสมแก่การใช้ประโยชน์ของผู้เช่า ผู้เช่าจะบอกเลิกสัญญาได้

๓. ผู้ให้เช่าต้องรับผิดชอบต่อความชำรุดบกพร่องซึ่งเกิดขึ้นในระหว่างเวลาเช่า โดยผู้ให้เช่าต้องจัดการซ่อมแซมในสิ่งจำเป็น เว้นแต่ว่าการซ่อมแซมนั้นมีกฎหมายหรือจารีตประเพณีว่าผู้เช่าต้องซ่อมแซมเอง

๓.๓) หน้าที่และความรับผิดชอบของผู้เช่า ได้แก่

๑. ผู้เช่าจะใช้ทรัพย์สินที่เช่าในกิจการอื่น นอกจากที่ใช้กันตามประเพณีนิยมปกติ หรือในกิจการที่กำหนดไว้ในสัญญานั้นไม่ได้

๒. ผู้เช่าจะต้องสงวนทรัพย์สินที่เช่านั้นเช่นเดียวกับทรัพย์สินของตนเอง และต้องบำรุงรักษาทั้งทำการซ่อมแซมเล็กน้อยด้วย

๓. ผู้เช่าจะต้องให้ผู้ให้เช่าหรือตัวแทนของผู้ให้เช่าสามารถตรวจดูทรัพย์สินที่เช่าเป็นครั้งคราว ในเวลาและระยะอันเหมาะสม

๔. ถ้าผู้เช่าไม่ชำระค่าเช่า ผู้ให้เช่าจะบอกเลิกสัญญาได้

๔) เช่าซื้อ คือ สัญญาซึ่งเจ้าของเอาทรัพย์สินออกให้เช่าและให้คำมั่นว่าจะขายทรัพย์สินนั้นหรือให้ทรัพย์สินนั้นตกเป็นสิทธิแก่ผู้เช่า โดยเงื่อนไขที่ผู้เช่าได้ใช้เงินเป็นจำนวนเท่านั้นเท่านี้คราวทรัพย์สินที่เช่าซื้อนั้น ได้แก่ ทรัพย์สินทุกประเภท สัญญาเช่าซื้อจะต้องทำเป็นหนังสือ มิฉะนั้นจะเป็นโมฆะ กล่าวคือ คู่สัญญาจะต้องลงลายมือชื่อในสัญญาทั้งสองฝ่าย

การเช่าซื้ออสังหาริมทรัพย์ กรรมสิทธิ์จะโอนไปยังผู้เช่าซื้อได้ ก็ต่อเมื่อผู้ให้เช่าซื้อได้ทำหนังสือและจดทะเบียนการโอนต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ ถ้าผู้ให้เช่าซื้อผิดสัญญาไม่ยอมไปจดทะเบียนการโอนต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ ผู้เช่าซื้อจะมีสิทธิฟ้องต่อศาลเพื่อบังคับให้ผู้ให้เช่าซื้อไปจดทะเบียนการโอนต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ได้

ตัวอย่าง การเช่าซื้ออสังหาริมทรัพย์

นายอัศวเดชนำบ้านพร้อมที่ดิน ๑ แปลง ให้นายศุภชัยเช่าซื้อในราคา ๓,๐๐๐,๐๐๐ บาท นายศุภชัยได้ชำระเงินค่าเช่าซื้อครบ ๑๐ งวด งวดละ ๓๐๐,๐๐๐ บาท แต่นายอัศวเดชไม่ยอมไปทำหนังสือและจดทะเบียนการโอนบ้านพร้อมที่ดินต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ให้แก่ นายศุภชัย ถือว่านายอัศวเดชผิดสัญญา ดังนั้น นายศุภชัยมีสิทธิฟ้องศาลเพื่อบังคับให้นายอัศวเดชไปจดทะเบียนการโอนได้

ในกรณีที่ผู้เช่าซื้อผิดนัดไม่ใช้เงินสองคราวติดต่อกัน หรือกระทำความผิดสัญญาในข้อที่เป็นส่วนสำคัญ เจ้าของทรัพย์สินจะบอกเลิกสัญญาก็ได้ และเงินที่ได้รับชำระมาแล้วให้รับเป็นของเจ้าของทรัพย์สิน และเจ้าของทรัพย์สินสามารถที่จะกลับเข้าครอบครองทรัพย์สินนั้นได้ด้วย

ตัวอย่าง การผิดสัญญาเช่าซื้ออสังหาริมทรัพย์

นายเอกเช่าซื้อรถยนต์จากบริษัทยานยนต์ จำกัด เป็นเงิน ๕๐๐,๐๐๐ บาท โดยมีข้อตกลงในสัญญาว่า จะชำระเงินจำนวน ๒๕ งวด งวดละ ๒๐,๐๐๐ บาท นายเอกชำระเงินแก่บริษัทยานยนต์ จำกัด ไปแล้ว ๒๐ งวด แต่ไม่มีเงินไปชำระในงวดที่ ๒๑ และงวดที่ ๒๒ บริษัทยานยนต์ จำกัด จึงบอกเลิกสัญญาและเรียกรถยนต์คืนพร้อมเงินที่นายเอกชำระมาแล้วจำนวน ๒๐ งวดไว้ นายเอกซึ่งเป็นผู้เช่าซื้อจะต้องคืนรถยนต์ให้แก่บริษัทยานยนต์ จำกัด

ประเด็นสำคัญของการเช่าซื้อ คือ สัญญาเช่าซื้อจะต้องทำเป็นหนังสือ คู่สัญญาจะต้องลงลายมือชื่อในสัญญาทั้งสองฝ่าย กรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินยังเป็นของผู้ให้เช่าซื้ออยู่

หลักเกณฑ์ ของสัญญา เช่าซื้อ

ผู้ให้เช่าซื้อ

- เป็นเจ้าของกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินที่ให้เช่า
- มอบทรัพย์สินให้ผู้เช่านำไปใช้ประโยชน์
- ผู้ให้เช่าซื้อให้คำมั่นว่าจะขายทรัพย์สินหรือให้ทรัพย์สินนั้นตกเป็นกรรมสิทธิ์ของผู้เช่า
- ในกรณีที่ผู้เช่าซื้อไม่ชำระเงินงวดสองคราวติดต่อกัน ผู้ให้เช่ามีสิทธิที่จะบอกเลิกสัญญาได้ รวมถึงมีสิทธิที่จะรับเงินที่ได้ใช้มาแล้ว พร้อมกับมีสิทธิที่จะกลับเข้าครอบครองทรัพย์สินที่ให้เช่าซื้อนั้นได้

ผู้เช่าซื้อ

- ต้องชำระเงินตอบแทนให้แก่ผู้ให้เช่าจนครบถ้วนตามจำนวนที่ได้ตกลงกันไว้
- สามารถบอกเลิกสัญญาในเวลาใดเวลาหนึ่งก็ได้ โดยมอบทรัพย์สินกลับคืนให้แก่เจ้าของ โดยเสียค่าใช้จ่ายของตนเอง

สิ่งที่สองฝ่ายต้องทำร่วมกัน คือ ต้องทำเป็นหนังสือและลงลายมือชื่อของคู่สัญญาทั้งสองฝ่าย

สัญญาเช่าซื้อมีความแตกต่างจากสัญญาซื้อขายเงินผ่อน คือ สัญญาซื้อขายเงินผ่อนเป็นการซื้อขายเสร็จเด็ดขาด โดยมีการตกลงเรื่องการชำระราคาว่า ผู้ขายยินยอมให้ผู้ซื้อผ่อนชำระราคาเป็นงวด ดังนั้น ถ้าเป็นสัญญาซื้อขายเงินผ่อน กรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินโอนไปยังผู้ซื้อทันทีเมื่อมีการตกลงซื้อขายกัน ส่วนสัญญาเช่าซื้อนั้น เป็นเพียงการที่เจ้าของเอาทรัพย์สินให้ผู้เช่าเช่า โดยมีคำมั่นว่า เมื่อผู้เช่าชำระค่าเช่าตามสัญญาแล้ว ให้กรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินนั้นตกเป็นของผู้เช่า ดังนั้น สัญญาเช่าซื้อ กรรมสิทธิ์ยังอยู่ที่ผู้ให้เช่า ผู้เช่าซื้อคงมีแต่สิทธิครอบครองในระหว่างเช่าเท่านั้น

กล่าวได้ว่า ถ้าผู้ใดไม่ปฏิบัติตามสัญญาซื้อขาย กู้ยืม เช่าทรัพย์สิน เช่าซื้อ ดังตัวอย่างที่กล่าวไปแล้วนั้น ถือว่าผู้นั้นผิดสัญญาต้องชดเชยค่าเสียหายที่เกิดขึ้น จากกรณีที่ได้ยกตัวอย่างมานั้นเป็นลักษณะการทำผิดสัญญาต่าง ๆ ซึ่งในกฎหมายแพ่งและพาณิชย์นั้นยังมีลักษณะการทำผิดที่น่าสนใจ คือ การละเมิด

การละเมิด หมายถึง การกระทำที่จงใจหรือประมาทเลินเล่อ กระทำต่อผู้อื่นโดยผิดกฎหมายให้เขาเสียหายถึงชีวิต ร่างกาย อนามัย เสรีภาพ ทรัพย์สิน หรือสิทธิอย่างใดอย่างหนึ่ง ลักษณะของการเยียวยาความเสียหายที่เกิดจากการทำละเมิดแบ่งออกได้เป็น ๓ ลักษณะ ได้แก่ ชดเชย โดยให้กระทำการ ชดเชยโดยงดเว้นกระทำการ และชดเชยค่าสินไหมทดแทน

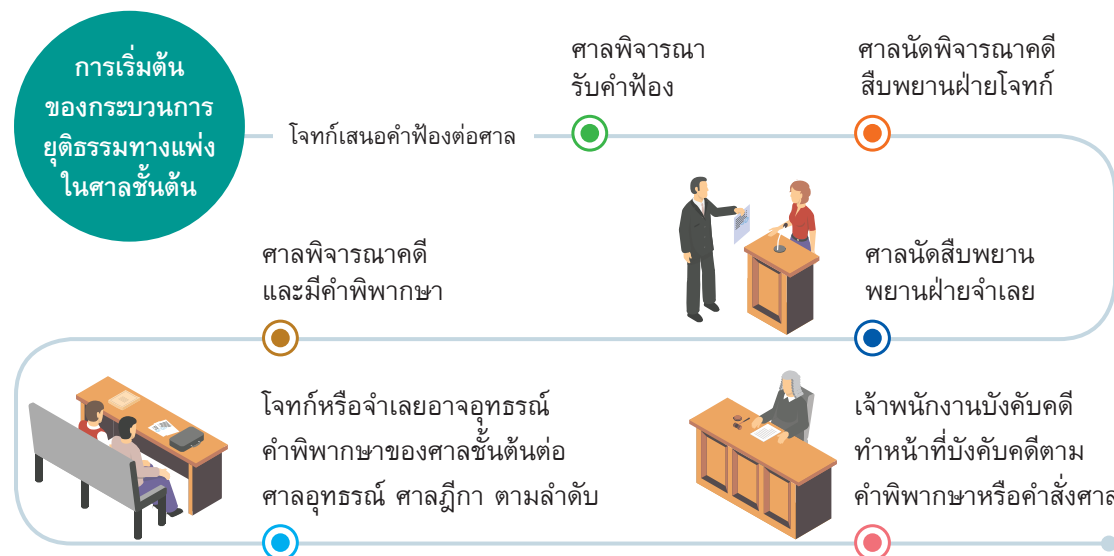
นายดำเอาก้อนอิฐขว้างปาหลังคาบ้านนางแดง ทำให้กระเบื้องหลังคาบ้านแตกเสียหาย เป็นการทำให้ละเมิดต่อนางแดง นายดำต้องรับผิดชอบค่าใช้จ่ายแก่นางแดงเป็นค่ากระเบื้องหลังคาบ้านที่แตกเสียหาย รวมทั้งค่าจ้างให้ผู้อื่นมาซ่อมหลังคาให้เหมือนเดิม

๑.๒ กระบวนการยุติธรรมทางแพ่ง

กระบวนการยุติธรรมทางแพ่งเริ่มด้วยคู่ความฝ่ายโจทก์ ผู้ร้อง หรือผู้ยื่นฟ้อง เสนอคำฟ้องต่อศาล ในกรณีที่มีการฝ่าฝืนกฎหมายแพ่ง คู่ความในคดีแพ่งซึ่งเป็นผู้ยื่นฟ้อง เรียกว่า “โจทก์” ส่วนผู้ที่ถูกฟ้อง เรียกว่า “จำเลย” ในการดำเนินคดีทางแพ่ง กฎหมายยินยอมให้โจทก์และจำเลยมอบหมายให้ผู้อื่นดำเนินการแทนได้ เช่น คู่ความทั้งโจทก์และจำเลยอาจตั้งทนายความเป็นตัวแทนในการว่าคดีหรือแก้คดีแทนตนได้ แต่ต้องทำหนังสือลงลายมือชื่อคู่ความและทนายความเป็นหลักฐานยื่นต่อศาล

กระบวนการยุติธรรมทางแพ่งเริ่มต้นจากโจทก์เสนอคำฟ้องต่อศาล ศาลจะส่งสำเนาคำฟ้องให้แก่จำเลยเพื่อให้การต่อสู้คดี โดยมีการสืบพยานทั้งฝ่ายโจทก์และจำเลย จากนั้นศาลจะมีคำพิพากษาหรือตัดสินคดี โจทก์หรือจำเลยอาจอุทธรณ์คำพิพากษาของศาลชั้นต้นต่อศาลอุทธรณ์ ศาลฎีกา ตามลำดับ แล้วจึงมีการบังคับคดีให้เป็นไปตามคำพิพากษาของศาลนั้น ๆ เจ้าหน้าที่กรมบังคับคดีมีหน้าที่ดำเนินการบังคับคดีให้เป็นไปตามคำสั่งหรือคำพิพากษาของศาล ตัวอย่างเช่น การยึดทรัพย์ บุคคลที่เกี่ยวข้องในกระบวนการยุติธรรมทางแพ่ง คือ คู่ความที่เป็นโจทก์และจำเลย รวมถึงทนายความ ศาล เจ้าหน้าที่งานบังคับคดี

หมายเหตุ : กรณีการเสนอคดีเป็นคำร้อง เช่น กรณีผู้จัดการมรดก

๒. กฎหมายอาญา

กฎหมายอาญา เป็นกฎหมายที่ต้องกำหนดว่าการกระทำใดเป็นความผิดโดยชัดแจ้ง และกำหนดบทลงโทษทางอาญาสำหรับความผิดนั้น ซึ่งบทบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดทางอาญาและบทลงโทษนั้นจะอยู่ในประมวลกฎหมายอาญา และพระราชบัญญัติอื่น ๆ ที่กำหนดโทษทางอาญาสำหรับการฝ่าฝืนพระราชบัญญัตินั้น ๆ เช่น พระราชบัญญัติการพนัน พระราชบัญญัติจราจรทางบก พระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ

ลักษณะสำคัญของกฎหมายอาญา มีดังนี้

๑. เป็นกฎหมายที่ต้องกำหนดว่าการกระทำใดเป็นความผิดไว้โดยชัดแจ้ง ในขณะที่กระทำความผิดต้องมีกฎหมายบัญญัติไว้แล้วอย่างชัดแจ้งว่าการกระทำนั้นเป็นความผิด เจ้าหน้าที่จะออกกฎหมายใหม่ขึ้นมาใช้บังคับแก่ประชาชนคนใดคนหนึ่งโดยเฉพาะไม่ได้ เช่น กฎหมายบัญญัติว่า “การลักทรัพย์เป็นความผิด” ดังนั้น ผู้ใดลักทรัพย์ย่อมมีความผิดเช่นเดียวกัน

๒. เป็นกฎหมายที่ไม่มีผลย้อนหลัง ถ้าหากในขณะที่มีการกระทำความผิดใด ๆ ก็ตามที่ยังไม่มีกฎหมายบัญญัติว่าเป็นความผิด แม้ต่อมาภายหลังจะมีกฎหมายบัญญัติว่าการกระทำอย่างเดียวกันนั้นเป็นความผิด ก็จะไม่นำกฎหมายที่บัญญัติขึ้นภายหลังนั้นมาใช้กับผู้กระทำความผิด เว้นแต่เป็นกฎหมายที่เป็นคุณแก่ผู้กระทำความผิด

๒.๑ ลักษณะการกระทำความผิดทางอาญาและโทษทางอาญา

เมื่อบุคคลได้กระทำความผิดทางอาญา กฎหมายอาญาได้มีการบัญญัติบทลงโทษไว้ตามลักษณะของการกระทำความผิด ซึ่งการลงโทษจะหนักหรือเบา นั้น จะต้องพิจารณาจากการกระทำของบุคคลนั้น ๆ

๑) ความรับผิดชอบทางอาญาและโทษทางอาญา บุคคลจะต้องรับผิดชอบในทางอาญาเมื่อมีการกระทำ ดังนี้

๑.๑) กระทำโดยเจตนา เป็นการกระทำโดยผู้กระทำรู้สำนึก คือ ผู้กระทำรู้สำนึกในการเคลื่อนไหวร่างกายของตนเอง ในขณะเดียวกันผู้กระทำประสงค์ต่อผลที่เกิดตามที่ได้คิดไว้ หรือผู้กระทำยอมเสี่ยงเห็นผลในการกระทำนั้น

นายไอ้และนางป้อมเกิดมีปากเสียงทะเลาะกันอย่างรุนแรง และถึงขั้นทำร้ายร่างกายกัน นางป้อมเห็นว่าตนเองไม่สามารถสู้แรงของนายไอ้ได้ จึงคว้ามีดปลายแหลมที่อยู่ข้าง ๆ แทะนายไอ้ที่ท้องจำนวน ๕ ครั้ง นายไอ้ถึงแก่ความตายทันที นางป้อมย่อมมีความผิดฐานฆ่าคนตายโดยเจตนา

๑.๒) การกระทำโดยประมาท เป็นการกระทำความผิดโดยไม่เจตนา แต่กระทำโดยปราศจากความระมัดระวัง ซึ่งบุคคลในภาวะเช่นนั้นจะต้องมีตามวิสัยและพฤติการณ์ และผู้กระทำอาจใช้ความระมัดระวังเช่นว่านั้นได้ แต่ไม่ได้ระมัดระวังให้เพียงพอ

▲ อุบัติเหตุทางจราจรถือเป็นการกระทำโดยประมาทลักษณะหนึ่ง

การกระทำโดยประมาทแม้จะเกิดขึ้นโดยไม่เจตนา แต่หากการกระทำนั้นส่งผลกระทบต่อผู้อื่น ก่อให้เกิดภัยอันตรายต่อสังคม เช่น การทำให้เกิดเพลิงไหม้โดยประมาท การทำให้ผู้อื่นได้รับอันตรายสาหัสโดยประมาท ก็จะต้องได้รับโทษตามกฎหมาย

ตัวอย่าง การกระทำโดยประมาท

นายไก่อ้นำคัตเตอร์ออกมาเล่น โดยแกว่งโยนไปมาหยอกล้อกับนายเจียบ ซึ่งเป็นเพื่อนรักกัน แต่นายไก่อไม่ระมัดระวัง เป็นเหตุให้คัตเตอร์ไปถูกแขนนายเจียบเป็นแผลกว้าง นายไก่อมีความผิดฐานประมาท ทำให้ผู้อื่นได้รับอันตรายแก่กาย

๑.๓) การกระทำโดยไม่เจตนา เป็นการกระทำโดยรู้สำนึก แต่ผู้กระทำไม่ประสงค์ต่อผล หรือไม่อาจเล็งเห็นผลของการกระทำว่าจะเกิดขึ้น

ตัวอย่าง การกระทำโดยไม่เจตนา

นายไข่ใช้กำลังชกต่อยนายชวดถูกบริเวณใบหน้า ทำให้นายชวดล้มหายหมดสติ ศีรษะฟาดพื้นถนนแข็ง กะโหลกศีรษะแตก และเสียชีวิตในวันรุ่งขึ้น นายไข่มีความผิดฐานฆ่าคนตายโดยไม่เจตนา

สำหรับโทษทางอาญานั้นมีระดับของการลงโทษหนักเบาต่างกันไปขึ้นอยู่กับลักษณะของการกระทำความผิด รวมถึงปัจจัยที่นำมาประกอบในหลาย ๆ ด้าน ซึ่งจะมีกระบวนการพิจารณาตามขั้นตอนที่ถูกต้อง โดยโทษสูงสุดทางอาญา คือ ประหารชีวิต และมีโทษในระดับอื่น ๆ รองลงมา ดังนี้

๒) ลักษณะต่าง ๆ ของการกระทำความผิดทางอาญา

การกระทำความผิดทางอาญามีหลายลักษณะ ซึ่งแบ่งออกได้ตามลักษณะการกระทำความผิดที่สำคัญ เช่น

๒.๑) ความผิดเกี่ยวกับทรัพย์สิน

การกระทำความผิดเกี่ยวกับทรัพย์สินที่ควรรู้ มีดังนี้
๑. ลักทรัพย์ คือ การเอาทรัพย์สินของผู้อื่นไปโดยที่เจ้าของไม่ยินยอม แม้ต่อมาเจ้าของทรัพย์สินจะสงสารไม่ติดใจเอาความ ก็ยังคงเป็นความผิดฐานลักทรัพย์ เพราะเป็นความผิดอาญาที่ไม่สามารถยอมความกันได้

ตัวอย่าง ความผิดเกี่ยวกับการลักทรัพย์

นางแก้วเป็นหญิงหม้ายต้องหารายได้มาเลี้ยงลูก ๖ คน วันหนึ่งนางแก้วไปตลาดเห็นกล้วยหอมสุกอมวางอยู่ จึงหยิบเอาไป ๑ หวี โดยไม่ได้รับอนุญาตจากเจ้าของ นางแก้วมีความผิดฐานลักทรัพย์

๒. วังราวทรัพย์ คือ การลักทรัพย์โดยฉกฉวยเอาซึ่งหน้า เป็นการเอาไปต่อหน้าโดยไม่มีความเกรงกลัว ในการวังราวทรัพย์นั้นไม่จำเป็นว่า เมื่อลักทรัพย์แล้วจะต้องวิ่งหนีเสมอไป อาจเป็นการเดินหนีขึ้นรถไปก็จัดว่าเป็นการวังราวทรัพย์เช่นกัน

๓. ชิงทรัพย์ คือ การลักทรัพย์ของผู้อื่นโดยใช้กำลังหรืออาวุธทำร้ายเจ้าของทรัพย์สิน หรือขู่ว่าจะใช้กำลังหรืออาวุธทำร้ายเจ้าของทรัพย์สินเพื่ออย่างใดอย่างหนึ่ง ต่อไปนี้

- ให้ความสะดวกแก่การลักทรัพย์หรือการพาทรัพย์นั้นไป
- ให้อยู่ที่ทรัพย์นั้น
- ยึดถือทรัพย์นั้นไว้
- ปกปิดการกระทำความผิดนั้น
- ให้พ้นจากการจับกุม

๔. ปล้นทรัพย์ คือ การที่คนตั้งแต่ ๓ คนขึ้นไป ร่วมมือกันชิงทรัพย์ของผู้อื่น

๒.๒) ความผิดเกี่ยวกับชีวิตและร่างกาย การกระทำความผิดเกี่ยวกับชีวิตและร่างกายที่ควรรู้ มีดังนี้

๑. ความผิดฐานทำให้คนตาย การทำให้คนตายไม่ว่าจะด้วยวิธีการใดก็ตามย่อมมีความผิดทั้งสิ้น ซึ่งโทษที่ได้รับนั้นจะมากหรือน้อยขึ้นอยู่กับว่า เป็นการทำให้คนตายโดยเจตนา หรือทำร้ายร่างกายผู้อื่นถึงตายโดยไม่เจตนาฆ่า

ตัวอย่าง ความผิดฐานทำให้คนตาย

นายหาญยิงปืนเข้าไปในรถโดยสารประจำทาง กระสุนปืนไปถูกนางแวถึงแก่ความตาย นายหาญมีความผิดฐานฆ่าคนตายโดยเจตนา

๒. ความผิดฐานทำร้ายร่างกาย คือ การทำร้ายจนเป็นเหตุให้ผู้อื่นได้รับอันตราย ต่อร่างกายหรือจิตใจ ถือเป็นความผิด แต่อาจได้รับโทษแตกต่างกันไป ตามระดับของความหนัก เบาหรืออันตรายที่ผู้อื่นได้รับ เช่น ได้รับอันตรายสาหัสหรือไม่สาหัส และยังคงต้องดูองค์ประกอบ ของการทำความผิดด้วยว่าเป็นการกระทำโดยเจตนาหรือไม่เจตนา

ความผิดฐานทำร้ายร่างกายผู้อื่นจนเป็นเหตุให้ได้รับอันตรายสาหัส เช่น ตาบอด หูหนวก ลิ่นขาด สูญเสียอวัยวะสืบพันธุ์หรือความสามารถในการสืบพันธุ์ สูญเสียอวัยวะ เช่น ขา มือ เท้า หรืออวัยวะอื่นใด ใบหน้าเสียโฉมอย่างติดตัว จิตพิการอย่างติดตัว แท้งลูก ทุพพลภาพ หรือเจ็บป่วยเรื้อรังซึ่งอาจถึงตลอดชีวิต หรือเจ็บป่วยด้วยอาการทุกขเวทนาเกินกว่า ๒๐ วัน

ตัวอย่าง ความผิดฐานทำร้ายร่างกาย

นายสุดและนายศักดิ์รู้กระที่บนายแสงจนทำให้นายแสงหน้าบวมและซี่โครงหัก จนต้องนอนรักษาตัวเป็นเวลา ๖๐ วัน นายสุดและนายศักดิ์มีความผิดฐานทำร้ายร่างกาย จนเป็นเหตุให้ผู้อื่นได้รับอันตรายสาหัส

๓. ความผิดที่กระทำโดยประมาทต่อชีวิตและร่างกาย การกระทำความผิดโดย ประมาท สามารถแบ่งออกได้เป็น ๓ ลักษณะ ได้แก่ การกระทำโดยประมาทเป็นเหตุให้ผู้อื่นถึงแก่ ความตาย การกระทำโดยประมาทเป็นเหตุให้ผู้อื่นได้รับอันตรายสาหัส และการกระทำโดยประมาท เป็นเหตุให้ผู้อื่นได้รับอันตรายแก่ร่างกายหรือจิตใจ ขึ้นอยู่กับผลของการกระทำความผิด

ตัวอย่าง ความผิดที่กระทำโดยประมาทต่อชีวิตและร่างกาย

นายพงศกรขับรถด้วยความเร็วสูง เมื่อถึงสี่แยกนายพงศกรเลี้ยวรถ ทั้งโค้งอย่างแรงโดยไม่ทันเห็นรถจักรยานยนต์ รถของนายพงศกรจึงพุ่งเข้า ชนรถจักรยานยนต์อย่างแรง ทำให้ผู้ขี่รถจักรยานยนต์เสียชีวิตในที่เกิดเหตุทันที นายพงศกรมีความผิดฐานขับรถโดยประมาทเป็นเหตุให้ผู้อื่นถึงแก่ความตาย

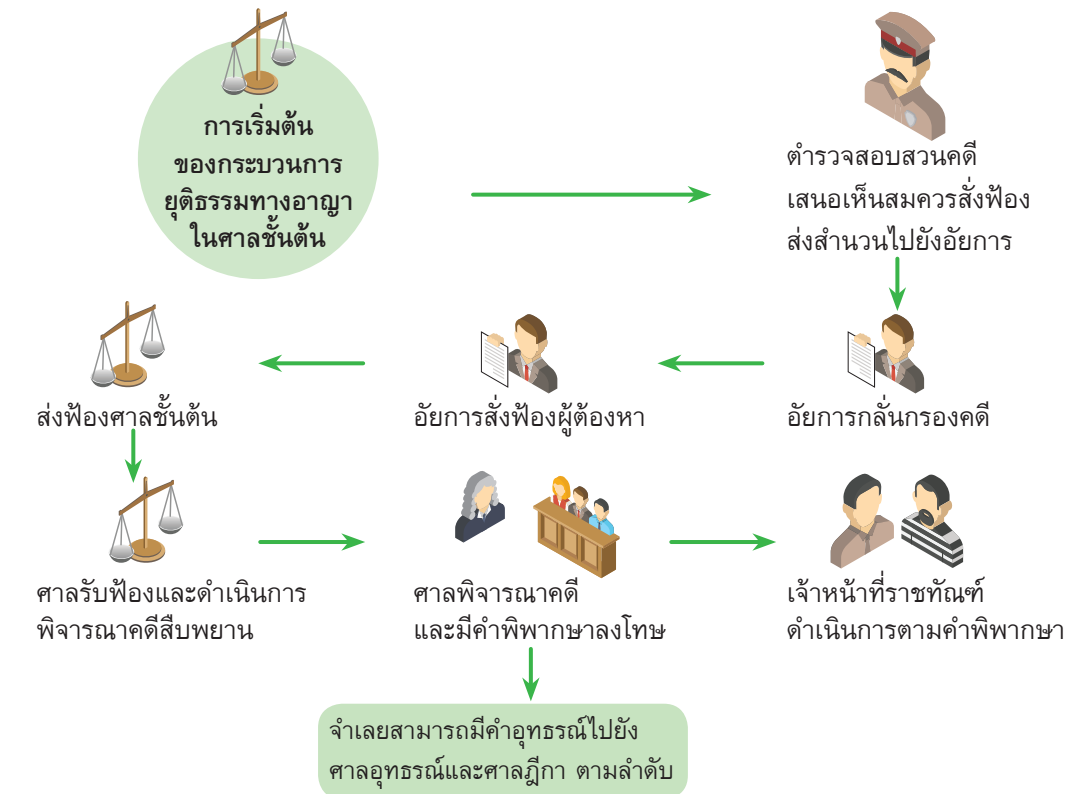

๒.๒ กระบวนการยุติธรรมทางอาญา

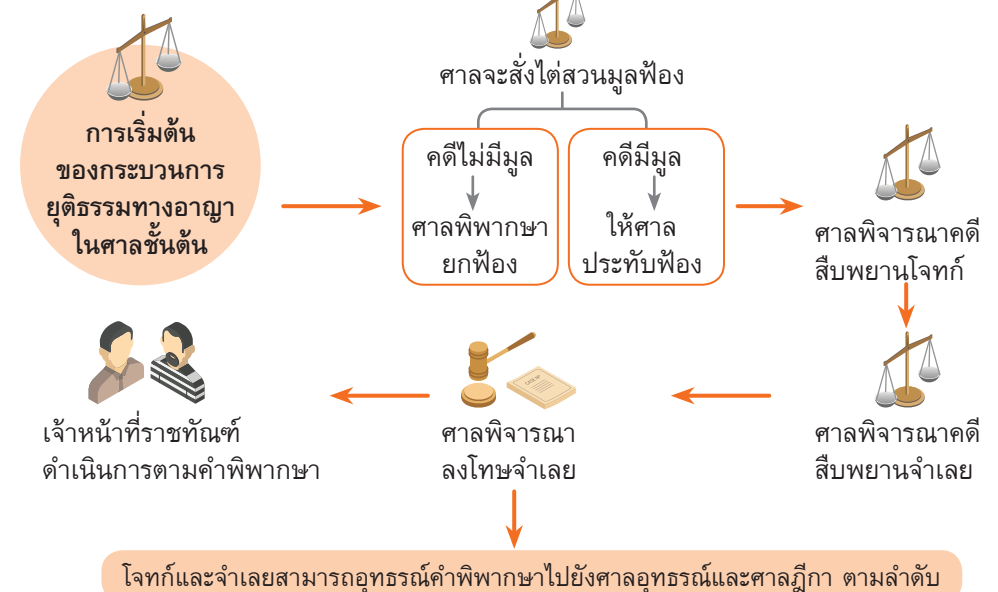
กระบวนการยุติธรรมทางอาญา เป็นกระบวนการสำหรับการดำเนินคดีอาญาเมื่อมีการ กระทำผิดทางอาญาแล้ว และมีวิธีการนำตัวผู้กระทำความผิดมาลงโทษ บุคคลที่เกี่ยวข้องในกระบวนการ ยุติธรรมทางอาญา ได้แก่ ผู้ต้องสงสัย ผู้ต้องหา จำเลย ผู้เสียหาย พนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจ พนักงานอัยการ ศาล พนักงานคุมประพฤติ เจ้าหน้าที่ราชทัณฑ์ และทนายความ

การเริ่มต้นของกระบวนการยุติธรรมทางอาญา

ในกรณีผู้เสียหายแจ้งความต่อตำรวจ

ในกรณีผู้เสียหายฟ้องคดีต่อศาล

กระบวนการยุติธรรมทางอาญา เริ่มจากเมื่อมีผู้เสียหายหรือผู้มีอำนาจจัดการแทนผู้เสียหายไปร้องทุกข์หรือแจ้งความต่อตำรวจหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐให้ดำเนินคดีกับผู้กระทำความผิด ตำรวจจะเป็นเจ้าหน้าที่ชั้นต้นที่รับผิดชอบในการดำเนินคดีอาญา โดยจะรับแจ้งความ จับกุมผู้ต้องสงสัย คำนับบุคคลและสถานที่ ควบคุมผู้ต้องหาระหว่างสอบสวน สอบสวนผู้ต้องหา ผู้เสียหายและพยาน เตรียมพยานหลักฐานต่าง ๆ แล้วทำความเห็นตามสำนวนว่าควรสั่งฟ้องหรือไม่ควรสั่งฟ้อง พร้อมทั้งส่งตัวผู้ต้องหา เว้นแต่ผู้ต้องหานั้นถูกขังอยู่แล้ว ต่อจากนั้นพนักงานอัยการซึ่งเป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐจะพิจารณากลับกรอติดตามหลักฐานในสำนวนการสอบสวน และถ้าเห็นสมควรสั่งฟ้องก็จะดำเนินการฟ้องผู้ต้องหาต่อศาล โดยถือว่าพนักงานอัยการมีอำนาจหน้าที่ในการดำเนินคดีในนามของรัฐ ทำหน้าที่เป็นโจทก์ เปรียบเสมือนเป็นทนายของแผ่นดิน ในกรณีที่ผู้เสียหายไม่ประสงค์จะให้เจ้าหน้าที่ดำเนินการให้ ผู้เสียหายก็อาจดำเนินการฟ้องร้องคดีเองได้

ในคดีอาญานั้น เมื่อผู้ต้องหาหรือจำเลยมีความประสงค์จะขอต่อสู้คดีก็จะปรึกษานายความเพื่อให้คำแนะนำปัญหาข้อกฎหมาย ข้อขัดแย้งทางกฎหมาย เป็นที่ปรึกษาในการต่อสู้คดีตามคำกล่าวหาของโจทก์ ซึ่งเป็นไปตามขั้นตอนของกระบวนการยุติธรรม

ผู้พิพากษาจะทำหน้าที่ในการพิจารณาคดี มีการสืบพยานทั้งฝ่ายโจทก์และฝ่ายจำเลย โดยเมื่อศาลมีคำพิพากษาให้จำคุกหรือประหารชีวิต เจ้าหน้าที่ราชทัณฑ์ก็จะดำเนินการให้เป็นไปตามคำพิพากษาของศาล เจ้าหน้าที่ราชทัณฑ์จะเข้ามาเกี่ยวข้องกับกระบวนการยุติธรรมตั้งแต่ออกศาลพิจารณาคดี ระหว่างการพิจารณาคดี และภายหลังที่ศาลพิพากษาคดีแล้ว กล่าวคือ เจ้าหน้าที่ราชทัณฑ์จะทำหน้าที่ควบคุมตัวผู้ต้องหาหรือจำเลยไว้ในระหว่างการดำเนินคดี ในกรณีที่ศาลไม่อนุญาตให้ประกันตัวผู้ต้องหาหรือจำเลย ในคดีอาญานั้น หากผู้เสียหายต้องการจะเป็นโจทก์ร่วมกับพนักงานอัยการเพื่อฟ้องผู้ต้องหาต่อศาล ก็สามารถแต่งตั้งทนายความในการดำเนินการต่อสู้คดีโดยเป็นโจทก์ร่วมกับพนักงานอัยการได้

เรื่องน่ารู้

เด็กและเยาวชนจะถูกจับกุมได้ในกรณีใดบ้าง

เมื่อเด็กหรือเยาวชนกระทำความผิด การจับกุมทำได้เมื่อเด็กนั้นกระทำความผิดซึ่งหน้า หรือมีหมายจับหรือคำสั่งของศาล การจับกุมเยาวชนกระทำได้เช่นเดียวกับการจับผู้ต้องหาที่เป็นผู้ใหญ่ ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา หรือต้องจับตามหมาย แต่กรณีต่อไปนี้ ตำรวจสามารถจับได้โดยไม่ต้องมีหมาย ได้แก่

- กระทำความผิดซึ่งหน้า
- พบโดยมีพฤติการณ์ต้องสงสัยว่าจะก่อเหตุร้าย
- เป็นการจับผู้ต้องหาหรือจำเลยที่หนี
- มีเหตุออกหมายจับแต่จำเป็นเร่งด่วนไม่อาจรอหมายได้

ที่มา : กรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน กระทรวงยุติธรรม

๒.๓ ความแตกต่างของการกระทำความผิดทางแพ่งและทางอาญา

การกระทำความผิดทางแพ่งและทางอาญามีความแตกต่างกัน โดยสามารถแยกเป็นประเด็นได้ ดังนี้

ประเด็น	คดีแพ่ง	คดีอาญา
การกระทำความผิด	การกระทำความผิดกฎหมายเอกชนที่เป็นความสัมพันธ์ระหว่างเอกชนกับเอกชน ในทางแพ่งและพาณิชย์ ซึ่งจะมีการกำหนดหลักเกณฑ์เอาไว้ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ หรือกำหนดในกฎหมายอื่น แต่ในกรณีที่ไม่มีตัวบทกฎหมายกำหนดไว้เป็นลายลักษณ์อักษร ศาลสามารถตัดสินข้อพิพาทโดยใช้หลักจารีตประเพณีแห่งท้องถิ่นที่ใกล้เคียงอย่างยิ่งมาใช้อ้างอิง	การกระทำความผิดกฎหมายซึ่งกำหนดความสัมพันธ์ระหว่างเอกชนกับรัฐ ที่ปกครองประชาชนภายในอาณาเขต โดยจะต้องมีตัวบทกฎหมายที่เป็นลายลักษณ์อักษรกำหนดความผิดและโทษไว้อย่างชัดเจน ซึ่งโทษที่จะได้รับต้องเป็นโทษที่กฎหมายกำหนดไว้ในขณะกระทำความผิด จะอาศัยจารีตประเพณี หลักกฎหมายใกล้เคียง หรือหลักกฎหมายทั่วไปมาใช้ในการลงโทษผู้กระทำความผิดไม่ได้
ผลกระทบจากการกระทำความผิด	การกระทำความผิดนั้นจะมีผลกระทบระหว่างเอกชนกับเอกชนคู่กรณีเท่านั้น โดยถือเป็นความเสียหายต่อส่วนตัวของเอกชนหรือแต่ละบุคคล มิได้เป็นการกระทบต่อสังคมส่วนรวม	การกระทำนั้นก่อให้เกิดผลเสียหายไม่เพียงแต่เอกชนหรือแต่ละบุคคลเท่านั้น หากแต่เสียหายต่อความสงบเรียบร้อย รวมถึงความมั่นคงของสังคมส่วนรวม
ลักษณะของโทษที่จะลงแก่ผู้กระทำความผิด	ศาลจะพิพากษาให้ผู้แพ้คดีชำระหนี้เป็นเงิน ส่งมอบทรัพย์สิน กระทำการต่าง ๆ หรืองดเว้นการกระทำอย่างหนึ่งอย่างใด	ศาลจะพิพากษาให้ผู้กระทำความผิดรับโทษตามระดับของการกระทำความผิด ภายในขอบเขตที่กฎหมายกำหนดไว้ ซึ่งมี ๕ ระดับ ได้แก่ ประหารชีวิต จำคุก กักขัง ปรับ และริบทรัพย์สิน

กล่าวโดยสรุป การที่จะอยู่ร่วมกันในสังคมได้อย่างเป็นระเบียบเรียบร้อย สมาชิกในสังคมจะต้องเคารพและปฏิบัติตามกฎหมาย ไม่ฝ่าฝืน ละเมิด ซึ่งทั้งกฎหมายแพ่งและกฎหมายอาญาต่างก็มีลักษณะการกระทำความผิด และมีบทลงโทษสำหรับผู้ฝ่าฝืนแตกต่างกันไป สิ่งสำคัญ คือ เราต้องตระหนักถึงความสำคัญของกฎหมายและปฏิบัติตามอย่างเคร่งครัด เพื่อการอยู่ร่วมกันในสังคมได้อย่างมีความสุข

คำถาม ประจำหน่วยการเรียนรู้

๑. ในชีวิตประจำวันของนักเรียนจะต้องเกี่ยวข้องกับกฎหมายประเภทใดบ้าง จงยกตัวอย่าง
๒. ลักษณะสำคัญของกฎหมายอาญาเป็นอย่างไร
๓. การกระทำความผิดทางแพ่งและทางอาญาต่างกันอย่างไร
๔. กฎหมายแพ่งและพาณิชย์ กฎหมายอาญา มีความสำคัญต่อการดำเนินชีวิตในสังคมอย่างไร
๕. หากในสังคมไม่มีกฎหมายบังคับใช้จะส่งผลอย่างไร

กิจกรรม สร้างสรรค์พัฒนาการเรียนรู้

- กิจกรรมที่ ๑** นักเรียนแบ่งกลุ่ม กลุ่มละ ๕ คน ค้นคว้าข่าวเกี่ยวกับการกระทำความผิดทางแพ่งและทางอาญา และวิเคราะห์ลักษณะของการกระทำความผิดและความรับผิดชอบ แล้วนำข้อมูลมาอภิปรายร่วมกัน
- กิจกรรมที่ ๒** นักเรียนร่วมกันสืบค้นข้อมูลและจัดป้ายนิเทศแสดงตัวอย่างที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดทางแพ่งหรือทางอาญา
- กิจกรรมที่ ๓** นักเรียนศึกษาความรู้เกี่ยวกับกฎหมายแพ่งและกฎหมายอาญาจากบุคคลที่มีความรู้ หรือจากแหล่งการเรียนรู้ต่าง ๆ จากนั้นสรุปความรู้เป็นแผนผังความคิด นำส่งครูผู้สอน